

שנחאי - תל-אביב - טהרן

מיכאל רינסקי / מרוסית יהודית סנדל

נכד למשווק דגה מניקולייבסק על האמור ולרוקח משנחאי. בן לתעשיין סיני ומנהל חשבונות ישראל. רוני וינרמן הקדיש את חייו לבניית מולדתו העברית. בגורלו נפל לבנות גם באירן, בין השאר מפעלים אסטרטגיים. יעקב וינרמן היה בזמנו בעל עסק גדול לדיג בניקולייבסק - על-האמור: הטריילרים שבבעלותו דגו דגים בנהר אמור וגם בים. המשק נשא רווחים.

ארבעה בנים היו ליעקב ואנה. כל הארבעה התחנכו בבתי ספר תיכוניים והיו אמורים להמשיך בעסק של אביהם, אך אירועי המהפכה ברוסיה, מלחמת העולם הראשונה ומלחמת האזרחים שהתארכה במיוחד במזרח הרחוק, הרסו את העסק של וינרמן, ובעקבות ניצחון הסובייטים נאלצו לחפש גורל טוב יותר בארצות זרות. הראשון מתוך ארבעת האחים, אלברט בן העשרים, שהיה הבן השני, שט עוד ב-1926 לשנחאי באחד מהטריילרים של האב.

בזמן שהכין את הקרקע להקמת עסק משפחתי, הוריו ואחיו הגיעו לחרבין. המרכז של מסילת הברזל הסינית המזרחית היה באותו זמן מלא בפליטים מרוסיה שכללו בין השאר גם רוסים לבנים. על כן עברה משפחת וינרמן במהרה לטינצ'ין. בסין, כל ארבעת האחים פתחו עסק אחד: למשפחת וינרמן בטינצ'ין היה בית חרושת למקרונים, בשנחאי - עוד בית חרושת למקרונים ובנוסף בית חרושת ליין ווודקה בשם "סטופקה" וכן בית חרושת לעורות. אלברט היה עסוק גם בעסקי יצוא.

בסוף שנות ה-30 אלברט וינרמן, תעשיין ידוע הכיר את בעל בית המרקחת במרכז שנחאי, בנימין וילנה שמולבסקי. בתם הצעירה אסתר, הייתה צעירה מאלברט ב-14 שנה, אך כבשה את לבו והוא ביקש את ידה. ב-1940 נולד בנם רוני. אסתר נולדה בשנחאי, ועל אף שהמטפלת שלה הייתה רוסייה, דברה בשפה האנגלית. אלברט למד את השפה, ובבית דברו באנגלית בלבד עד שנת 1944, בשנה זו הגיעו אליהם סבא וסבתא אשר התגוררו עמו ובבית חזרו לדבר רוסי. המשפחה התגוררה בשכונת מגורים מכובדת, שכניהם היו משפחת הרופאים כצנלסון, והכנר טרנופולסקי. בשכונה גרו גם יפנים, על אף מלחמת העולם השנייה שהייתה בעיצומה. הבן רוני, שיחק בגן עם ילדים יפניים. ככל אזורי העיר התארגנו לפלוגות לשם הגנה עצמית. אלברט התנדב לאחת הפלוגות ורוני היה גאה באביו שחשב קסדה והחזיק בידו דלי וקורס.

על אף שהמשפחה התקיימה בכבוד, עבדה אסתר כמזכירה באחת מהחברות הגדולות בבעלות המיליונר היהודי ששון. הוצעה לה משרה מטעמם למספר שנים בסינגפור, אך היא סירבה באמתלה שהאקלים טרופי וחם מדי. משפחת וינרמן לא הייתה דתית, אך שמרו על חגים יהודיים והכינו אוכל מסורתי, הלכו לבית הכנסת.

האב נהג מדי פעם לקחת עמו את בנו למועדון היהודי היפה. רוני זכר לטובה את המועדון, וכאשר בשנת 2000 ביקר עם בנו בשנחאי, מצא את מיקומו של המועדון מזיכרון ילדות - אשר משמש כיום כבית ספר למוסיקה. אך מה שהדהים את רוני יותר מכל - היה שולחן הבייליארד הגדול שעמד שם במשך למעלה מ-100 שנים, כאילו איש לא נגע בו, ונשמרו בו עדיין שני מקלות ביליארד וכדורים. הם פגשו בסניף, שהתגורר במקום באותן השנים ודובר אנגלית רהוטה. מדי קיץ נהגה המשפחה לנסוע לאתר נופש במוקנשר. נסעו ברכבת עד להרים ומשם נשאו אותם הסינים במעלה ההר על כסאות מיוחדים. ככל שהעפילו להרים השתנה האקלים והצמחייה: למטה גדל החזרן, ולמעלה - עצי אורן.

רוני היה בן חמש, כאשר פגש ליד בית הקיץ בקבוצה של קצינים סיניים. המבוגר ביניהם שאל את רוני על משפחתו וחיייהם. מאוחר יותר, נודע לו ששוחח עם צ'אן קאי שק. עם הגברת אמצעי הלוחמה הפך השלטון למחמיר יותר. היפנים אסרו על האירופאיים לנוע ברחבי סין עם תחילת 1945, כאשר אלברט נסע בענייני עסקים לטינצ'ין. הוא נאלץ, כמו רבים אחרים, ללכת ברגל במשך חודש ימים עד בואו לשנחאי, כאשר רק לעתים נדירות נעזר בתחבורה מזדמנת. הביתה הגיע על ריקשה. בסוף המלחמה, הופצצה שנחאי על ידי מטוס B-29 האמריקניים. העיר נכבשה על ידם ללא קרב והתנהגותם בימים הבאים הייתה מבישה: בלילה היה רוני נעור מצעקות החיילים השיכורים אשר נעו בעיר על גבי הריקשות.

אלברט שהיה סתגלן מטבעו, ואשר עסק בביצוא ויבוא, רכש לעצמו ידידים בין האמריקנים. רוני נזכר בטבח אמריקני, אשר אפה במטבחם עוגה בצורת אוניה. שנים רבות אחר כך, נהגה אסתר לאפות לרוני עוגה דומה בימי הולדתו. בסוף 1948, עם הקמת המדינה היהודית והגעת השגריר לשנחאי, החליטה משפחת וינרמן לעלות לישראל. הראשונים לעזוב מנמל שנחאי היו אלברט, אסתר עם הסב והסבתא ורוני. הם עשו את דרכם על ספינת הובלה של הצבא האמריקני "ג'נרל גורדון",

תאים לא היו בנמצא, רק אולמות ענק ובהן ארבע קומות של יצווי שנה. עוד בנמל הורידו מהספינה את אלבט וינרמן: "משותף פעולה" הלשין עליו שהוא כביכול קומוניסט. לתפור האשמה מעין זו היה דבר קל: לכולם היו דרכונים סובייטים, כולם ביקרו במועדונים יהודיים ורוסיים כאחת. החליטו, שהאב ישיג אותם מאוחר יותר ויצאו לדרך בלעדיו, וכך הפך רוני בגיל שמונה לראש המשפחה: הוא היה היחיד שלא סבל ממחלת ים, והיה גאה בכך מאד.

על הפליטים שבאוניה נאסר לרדת לחוף בנמלים כמו נגסקי והונלולו. הילדים רקדו על החוף, השליכו פרחים, בתמורה זרקו לעברם מטבעות כסף. בסן-פרנציסקו נותרו המומים מגשר הזהב. מהספינה לרכבת הובלו בשדרה אשר משני צדדיה עמדו חיילים חמושים, ומאחוריהם - קרובי משפחה. ברכבת, דרך כל המדינה עד הגיעם לניו-יורק, ושם הובלו ל"אליס איילנד". הילדים הורשו לצאת מתוך מבני המחנה - אך בחוץ כבר היה חורף, שלג. ושוב עמדו מלאי התפעלות מול פסל החרות. ושוב באנייה צבאית "ג'נרל סטיוארט" שעגנה מקץ שבועיים בנמל האיטלקי טרני, ומשם ברכבת לעיר ברי ולבסוף, באנייה "חיפה" שנקנתה מהאיטלקים לנמל בישראל. שם פגש בהם האב - אשר הקדים להגיע לארץ במטוס. עמו היו ידידים ממשפחת קופילביץ' ובורלקוב. הגיעו לדירה ששכר אלברט בחיפה. יחד עם קפילביץ' ובורלקוב הקימו עסק: קנו סירה, שכרו שרותיו של עובד והחלו לעסוק בדיג. העובד היה משליך לים רשת, ואילו שלושת השותפים, לבושים בכתפות ועניבות משכו אותה בחוזקה. ניתן רק לדמיין את התמונה. הם אמנם דגו דגים אך לא נשאו רווח.

בעקבות אלברט הגיעו אחיו. פתחו בית חרושת למקרונים, אך בתחרות עם חברה כמו "אסם" לא החזיקו מעמד. אלברט מצא עבודה כמנהל חשבונות בבתי זקוק, ומאוחר יותר עבד בחברת בטוח. יחד עם זאת היה יו"ר יוצאי סין בחיפה, סניף של איגוד יוצאי סין. אסתר עבדה כמזכירה בחברת הדלק "סונול".

רוני הגיע לישראל כתלמיד כיתה ב', מפונק ואינו מגלה עניין בלימודים. הוא נשלח לקבוצת "משמר העמק" שהיה שייך למפלגת מפ"ם והתחנך בקבוצת ילדים. שם היה עד 1953, ולפי דבריו "עשו ממנו בן אדם אך לא עד הסוף". בקבוצת נתנו לרוני את השם רונלד, אך קראו לו רן. כך גם החלו לקרוא לו בישראל. המשמעת הייתה נוקשה, אך זה נשא חן

בעיניו. למדו עברית. רן נזכר בשני אירועים חשובים: "נפטר וייצמן - זה היה עצוב. נפטר סטלין - זה היה אסון". כך התקיים באותן שנים בקבוצים סוציאליזם פרו-סובייטי.

לאחר תקופת הקבוץ סיים רוני 12 שנות למוד. למד שנתיים בטכניון הנדסאות בניין, שרת בצה"ל, סיים קורס קצינים - וקבל דרגת סגן בחיל הצנחנים: עם הזמן, לאחר המילואים קבל תואר סרן. לאחר הצבא, ב-1963 עבד כהנדסאי בניין באוניברסיטת חיפה. נישא ב-1964 להדסה, מורה לעברית.

ב-1970 נשלח רן מטעם חברה צרפתית-ישראלית "צריק" לאירן לניהול פרויקט. שם, בבולדוז'יסטן הנוגעת בפקיסטן נבנה בסיס צבאי גדול לחיל האוויר של אירן ולידו בסיס נאט"ו. מנהל הבניה היה יהודי בשם גבי כהן, יליד מצרים, תושב קבע באירן. רן עבד כממלא מקומו. הדרכים לא היו סלולות, על כן נעזרו במטוסים. הקשר היה רק דרך הרדיו. אתר הבניה נשק לים, ומסביב - מדבר. פה ושם נווה מדבר ועדרי צאן עם רועייהם.

בכפרים דאז שרר פיגור עצום. נשים עם רעלות שחורות המכסות כמעט את עיניהן, הנערות - עם רעלות אדומות. כאשר הגיע רן לבית הדואר לשלוח מכתב לישראל, הדוור המקומי וכן המנהל שנקרא לעזרה לא יכלו לברר היכן נמצאת ישראל. מפה גיאוגרפית לא הייתה בנמצא. על כל מקרה, הדביקו על המעטפה את הבול היקר ביותר.

עם הזמן, המנהל כהן וכן רן עצמו קשרו קשרים עם ה"משכילים" המקומיים. פעם הזמנו על ידי אחד העשירים, שהיה בעלים של נווה מדבר. יצאו לדרך על ג'יפ. על פי הסבריו של בעל המקום, איתרו את נווה המדבר שטבע בתוך צמחיה עבותה הודות להשקיה של מי באר על ידי משאבה. להיות הבעלים של באר במדבר - פירושו לעמוד בדרגת היררכיה מקומית גבוהה. המארח קיבל את אורחיו לבוש בתלבושת מוסלמית, כיבד בממתקים מסורתיים - לימונים זעירים ממותקים.

בקרו גם אצל הבדואים המקומיים. בקיץ, בשרב, הקימו הבדואים מאהלים בנקיקים, שם היו מים, ובשיפולי ההר - מזון לכבשים, רק כך אפשר היה למצוא מפלט מפני החום. בחורף, כאשר מלאו הנקיקים מים ולצאן הייתה אפשרות למצוא מזון במדבר, נהגו לסלק את המאהלים. עבור המארחים, ביקור האורחים ה"לבנים", היה בבחינת חג: הושיבו אותם במקומות מכובדים על השטיח הפרוס על הרצפה, ישבו כשהם נשענים במרפקיהם על גבי האיילים שהושכבו במקום.

בתנאים אלו המשיכו לאט לפתח את הבניה. אך מקץ חצי שנה - אספה דחופה: האיראנים דרשו את סילוקם של שני הישראלים ויינרמן ועובד נוסף לעזוב את אתר הבניה. שלחו עבורם מטוס, נתנו שתיים לארוז ולא הסבירו דבר. שלושה חודשים נוספים שהו בטהרן לסידורים וטסו לישראל.

שנה עבד רן כמשגיח באותה חברת "צריק" בישראל וב-1972 נשלח שוב לטהרן, הפעם כמנהל פרויקט בניה מטעם התעשייה האווירית. רק אז נודע לו, שסילוקם מבלודז'יסטן נגרם כתוצאה ממידע שקבלה המשטרה המקומית, שערבים מדובאי מתכננים להתנקש בישראלים היושבים ליד שפך המפרץ הפרסי.

המפרץ לא נשמר ודבר לא היה עומד בדרכם להגיע לחוף ולחדור לאתר בניית שדה התעופה.

בשנים 1972-1978 בנה רן ויינרמן בסיס תעשייתי בלב שדה התעופה הצבאי של טהרן "מד עבד", שהכילו מוסכי תעשייה ועמדות ניסיוניות למעקב אווירי שהיו מהגדולים באותם הזמנים. באותה עת, נבנו בטהרן עשרים בתי קומות למגורים עם חנויות בקומת הקרקע ועוד בתים רבים אחרים. בנוסף, בנו במדבר עיר מגורים שלמה לעובדים בהפקת הנפט - ולמטרה זו הובאו למקום עוד עשרים ישראלים.

לאורך התקופה בה שהה רן בטהרן, הכיר מקרוב את האליטה של המקום, דיפלומטים זרים ואנשי עסקים. עם כמה מהם יצר קשרי עבודה וקשרי ידידות. לדוגמא, הישראלי פרידמן, שהתגורר בטהרן כעשרים שנה והיה בעלים של בית דפוס ובעל בית חרושת לשיש. פעם, עובד של השגרירות הסובייטית בטהרן וידידו של פרידמן, הזמין את רן לביתו. שתו וודקה רוסית. רן שם לב לצניעות הרבה ששררה בביתו של איש השגרירות הסובייטית שהתגורר בה עם אשתו. הנ"ל הסב את לבו של רן לצילום מכונית ה"וולגה" התלויה על הקיר, הוא הסביר, שהם חיים וניזונים בצנעה, כי הם חוסכים מכספם, על מנת שעם שובם לברית המועצות יוכלו "לקבל" ללא תור את המכונית בעלת הביקוש הרב ויוכלו לנצל הנחות המגיעות לאזרחים סובייטים העובדים מחוץ למדינה. רן עד עתה אינו מצליח להבין, למה לא הייתה אפשרות עם קבלת הכסף פשוט ללכת לרכוש את הרכב.

בתקופת העבודה בטהרן, כאשר רן עסק בהרכבת בתי עץ, התיידד עם שבדי, אשר הרכיב בתים אלו באירן מתוצרת פינלנד. דרכו הכיר רן את אחיו של ראש ממשלת אירן. נפגשו תכופות ואף הלכו יחדיו לבריכה. פעם, כשהיו בדרכם, עצר האירני את מכוניתו ליד שגרירות ערב הסעודית והציע לרן לבוא עמו ולהמתין לו עד אשר יסיים את עסקיו. הישראלי ויינרמן, לא חשב רבות, נכנס אחריו לשטח של מדינת אויב. טוב שאיש לא שאל ולא דרש ממנו מסמכים מזהים, מאחר והיה יחד עם אחיו של ראש הממשלה.

הם בהחלט יכלו להרשיע אותו בחדירה לשטח שיפוט זר של מדינתם למטרת ריגול. מאוחר יותר קיבל תגובות זועמות מעובדי שגרירות ישראל וכן מנציג המוסד אשר שוחח עמו מיד עם הגיעו לנמל "בן-גוריון".

היו גם פגישות מעניינות אחרות. לדוגמא,

המיליונר בטימן, אשר היה בעל בית חרושת לבטון אשר ביקש לרכוש בית עץ להרכבה. עמו התפתחו קשרי ידידות ובמהלכם הזמן רן לאזור נופש שהיה בבעלותו ואשר כלל רכבת כבלים ועוד מתקנים התואמים אזורי נופש. אצל בטימן הכיר רן את דודו בצמנגליץ, ידידו הקרוב של השאה מוחמד רזה פחלבי - האב. בצמנגליץ והיה בעברו רמטכ"ל צבא אירן, לפני שחולק הצבא לשלושה חילות. עמו שוחח רן בחופשיות, כי באותו הזמן ישראל הייתה ביחסים הדוקים עם אירן.

עם שובו לישראל עבד רן בין השנים 1978 עד 1995 באחת החברות המובילות של התנועה הקיבוצית -

השתתף בבניית פרויקטים רבים בארץ, תעשייתיים ובתי מגורים. החל מ-1995 עובד רן במכון התקנים בישראל. הוא עוסק ביישום שיטה אחידה לבנייה. על אף יציאתו לגמלאות ממשיך רן לעבוד כיועץ בשאלות החשובות במיוחד לארצנו הקטנה, אשר אינה יכולה לפתח בכל התחומים סטנדרטים עצמאיים משלה. הוא מייעץ לחברות בישראל ומחוצה לה. עם זאת, משמש רן ויינרמן שנים רבות כסגן יו"ר אגוד יוצאי סין, הוא שותף פעיל בארגון, בבצוע עבודות ובתיירות.

ילדיו של רן ויינרמן הם: טלי, אשר נולדה ב-1965 סיימה אוניברסיטת חיפה ומשפטים, עוסקת בחנוך של ילדים קשי חינוך. הבן דן, נולד ב-1970, שרת בצבא כרב סרן בחיל הריון. למד בשתי פקולטות למשפטים ולניהול. היום עובד בחברת עורכי דין גדולה. דרך חיים מעניינת, שהכלה בדיג באמור עד לפעילות בונה להגנת המדינה היהודית עברה משפחת ויינרמן במצב שהיה קשה לעולם ובמיוחד לעמנו במאה העשרים.

